

MEDENÎ USÛL HUKUKUNDA ORTAK YETKİLİ MAHKEME*

Arş. Gör. M. Furkan SOYLU**

COMMON COMPETENT COURT IN LAW OF CIVIL PROCEDURE

ÖZ

Medenî Usul Hukukunda yetki kuralları, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve diğer kanunlarda düzenlenmiştir. Bu çalışmanın konusunu, medeni usûl hukukunda ortak yetkili mahkemeyi düzenleyen Hukuk Muhakemeleri Kanununun 7. maddesi oluşturmaktadır.

Birden fazla davalının bulunduğu hâllerde, davalıların tamamı için ortak yetkili mahkemeyi belirleyen 7. madde, şartları ve hukukî sonucu itibarıyla incelenmeye değerdir. Zira ortak yetkili mahkemenin hüküm ve sonuçları

---

* Kabul Edildiği Tarih: 06.12.2017

DOI Numarası: [10.15337/suhfd.360144](https://doi.org/10.15337/suhfd.360144)

** Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

E-mail Adresi: muhammedfurkansoylu@hotmail.com

ORCID ID: orcid.org/0000-0002-2601-4748

bakımından doktrinde ileri sürülen görüşler ile Yargıtay uygulaması birbirinden farklılık göstermektedir.

Çalışmamızda, ortak yetki kuralının uygulama sınırlarını çizebilmek için, öncelikle ortak yetki kuralının şartları belirlenecektir. Daha sonra, ortak yetki kuralının hüküm ve sonuçları açıklanacak; bu konuda doktrindeki görüşler ve Yargıtay uygulaması da değerlendirilerek sonuca varılacaktır.

ANAHTAR KELİMELEER: Dava, HMK madde 7, Birden Fazla Davalı, Ortak Yetkili Mahkeme, Yetki Kuralları.

ABSTRACT

Venue rules in law of civil procedure are regulated by Code of Civil Procedure (CCP) and other laws. The subject of this study is article 7 of Code of Civil Procedure which regulates common competent court in law of civil procedure.

This article which determines common competent court in the case where more than one defendant is worthy of review by its terms and legal effects. Because the opinions of the Supreme Court of Appeals differ from the ideas put forward in the doctrine in terms of the provisions and results of the common competent court.

In order to draw limits on the scope of application of the common authorization rule, the article will firstly sets out the condition of the law. Later, the provisions and results of the common authority rule, the opinions of the doctrine in this matter and the application of the Supreme Court will be evaluated.

KEY WORDS: Lawsuit, CCP article 7, more than one defendant, common competent court, Venue rules.

GİRİŞ

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK), mahkemelerin yer itibariyle yetkisinin, diğer kanunlarda yer alan yetkiye ilişkin hükümler saklı kalmak üzere Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na tabi olacağını düzenlemiştir (HMK m. 5). Bu itibarla HMK'nın, "Genel Hükümler" başlıklı birinci kısmının,

ikinci bölümünün ikinci ayırımında “Yetki” başlığı altında yetki kurallarına yer verilmiştir.

Medenî usûl hukukunda yetki kuralları, kural olarak, bütün davalarda uygulanacak olan genel yetki kuralı ve bazı dava veya dava çeşitleri için kabul edilmiş olan özel yetki kurallarından oluşmaktadır¹. Buna göre genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin, davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir (HMK m. 6). Kanun, davalı tarafta birden fazla kişinin bulunması hâlinde davacıya, davasını, davalılardan birinin yerleşim yeri mahkemesi mahkemesinde açılabilme imkânı da tanımaktadır (HMK m.7 / I). Ancak, dava sebebine göre kanunda, davalıların tamamı hakkında ortak yetkiyi taşıyan bir mahkeme belirtilmişse, davaya dava sebebine göre tayin edilmiş olan, ortak yetkili mahkemede bakılacaktır (m.7 / I, c. 2). Davalıların tamamı hakkında yetkili olan bu mahkemeye “ortak yetkili mahkeme”; söz konusu yetki kuralına da “ortak yetki kuralı” denir.

Ortak yetkili mahkeme kavramı, mülga 1086 sayılı Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununda (HUMK) da mevcut idi. HUMK madde 9 / III’teki “davalı birden fazla ise, dava bunlardan birinin ikametgâhı mahkemesinde açılır. Şu kadar ki, kanunda dava sebebine göre davalıların tamamı hakkında ortak yetkiyi taşıyan bir mahkeme belli edilmiş ise, davaya o yer mahkemesinde bakılır” düzenlemesiyle, ortak yetkili mahkeme kavramına yer verilmişti.

HMK madde 7 / I ve HUMK madde 9 / III hükümleri karşılaştırıldığında, her iki Kanunda da ortak yetki kuralının birbirine benzer şekilde düzenlediği görülmektedir. Ortak yetkili mahkeme, iki hükümdede de “ortak yetkiyi taşıyan bir mahkeme” söz dizisiyle ifade edilmiştir. Maddelerin yazılış biçiminden,

¹ **Kuru** Baki, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usûl Hukuku, İstanbul 2016 (**Kuru**-Usûl), s.103; **Akkan** Mine, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, C.I, 15. Baskı, İstanbul 2017, s.267; **Tanrıver** Süha, Medenî Usûl Hukuku, C.I, Ankara 2016 (**Tanrıver**-Usûl), s.226; **Yılmaz** Ejder, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2013 (**Yılmaz**-Şerh), s.86; **Umar** Bilge, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2014, s.31; **Arslan** Ramazan / **Yılmaz** Ejder / **Taşpınar Ayyaz** Sema, Medenî Usul Hukuku, Ankara 2016, s.240; **Budak** Ali Cem / **Karaaslan** Varol, Medenî Usul Hukuku, Ankara 2017, s.42.

HMK madde 7 / I ve HUMK madde 9 / III'te ortak yetkili mahkemenin tanımına yer verilmemiş fakat ortak yetkili bir mahkemenin doğumu için gereken şartlar belirlenmiştir. HMK madde 7 / I'deki hüküm de bir yetki kuralı olduğu için bu çalışmada, öncelikle yetki kurallarının yapısı ve çeşitleri hakkında kısa bir bilgi verilecek ardından ortak yetki kuralının şartları ve hukukî niteliği inceleme konusu yapılacaktır.

I. MEDENÎ USÛL HUKUKUNDA YETKİ

A) KAVRAM VE TANIM

Anayasada, devletin üç erkenden birisi olan yargı erkinin, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağı düzenlenmiştir (AY m. 9). Yine, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak yer alabileceği ifade edilerek (AY m. 36), hak arama hürriyeti ve dava hakkı, temel bir hak olarak teminat altına alınmıştır. Özel hukuk sebebiyle, aralarında uyuşmazlık bulunan kişiler de maddî hukukun kendilerine tanımış olduğu hakların gerçekleştirilmesi için mahkemelere başvurarak hukukî korunma talebinde bulunabilirler². Kişiler, hak arama hürriyetine ve dolayısıyla dava hakkına sahip olsa da, bu hak ancak meşru vasıta ve yollarla kullanılmalıdır (AY m. 36). Bu sebeple devletin mahkemelerinden hukuki korunma talep edecek olan bir kişi, bu talebini kanunların göstermiş olduğu mahkemelerde ileri sürebilecektir (AY m. 142). Mahkemelerin yargı yetkisi, bu anlamda mutlak olmayıp dava konusu ve yer itibariyle sınırlandırılmıştır. Özel hukuk ilişkisi sebebiyle hak iddiasında bulunan davacının, açacağı davaya, adli yargı kolundaki ilk derece mahkemelerinden hangisinin bakacağını düzenleyen bu kurallara görev ve yetki kuralları denir³.

Bir uyuşmazlığın medenî yargı içindeki hangi mahkeme tarafından çözümleneceği görev kurallarıyla tespit edilmekle birlikte, davanın hangi yerdeki görevli mahkemede açılacağını tespiti, yetki kurallarına bakılarak

² **Pekcanitez** Hakan, *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku*, C.I, 15. Baskı, İstanbul 2017, s.13; **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz**, s.240.

³ **Kuru-Usûl**, s.85; **Akkan**, s.267.

yapılır. Buna göre yetki, adli yargı alanında açılacak bir davaya hangi yerdeki genel veya özel mahkeme tarafında bakılacağını belirtir⁴.

5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun, mahkemelere tanınan yargılama yetkisinin sınırlarını, kuruldukları il ve ilçe ile bunlara adli yönden bağlanan ilçelerin idari sınırları ile çizmiştir (5235 sayılı K. m. 4, 5). Hukuk mahkemelerinin yargılama yetkisini kullanabileceği söz konusu idari sınırlara, o mahkemenin yargı çevresi denir⁵. Mahkemeler, baktıkları iş veya çözümledikleri uyuşmazlıklarda sadece kendi yargı çevreleri içinde kalan usûl işlemlerini yapabilirler⁶. Yargı çevresi kavramı, yetki kavramı ile aynı anlama gelmemektedir. Yargı çevresi, bir mahkemenin coğrafi anlamda hangi idari sınırlar içerisinde davaya bakabilme yetkisine sahip olduğunu gösterir. Ancak yetki, açılacak bir davaya hangi yerdeki mahkemenin bakacağını tespit etmek için kullanılır. Ancak bu iki kavram birbirinden tamamı ile bağımsız da değildir. Zira mahkemeler, buldukları il veya ilçenin idari sınırları içinde yargı yetkisine sahiptirler. Bu nedenle davacı davasını, istediği yerdeki görevli mahkemede açabilmek hakkına sahip değildir. Mahkemelerin kendi yargı çevresi içindeki davalara bakabilme iktidarı, yetki kurallarına göre belirlenmektedir⁷. Bu sebeple yetki, mahkemenin görevi içinde olan işlerden yargı çevresine bağlanabilenlere bakabilme iktidarı olarak da tanımlanabilir⁸.

Yetki kuralları, genel olarak dava açılmasına sebep olan hukukî ilişkideki unsurlar (örneğin, sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesi, terekedeki malın bulunduğu yer mahkemesi, taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi, haksız fiilin işlendiği yer mahkemesi vs.) veya davanın taraflarının durumu göz önünde

⁴ Kuru-Usûl, s.103; Akkan, s.267; Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayyavaz, s.202; Karslı Abdürrahim, Medeni Muhakeme Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2014, s.213; Özbay İbrahim, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Neler Getirdi?, 2. Baskı, Ankara 2013, s.42 vd.; Postacıoğlu İlhan / Altay Sümer, Medenî Usûl Hukuku Dersleri, 7. Baskı, İstanbul 2015, s.111; Yılmaz Mehmet, Mahkemelerin Kamu Düzenine İlişkin Yetkisi, Ankara 2007, s.9; Erdoğan Kemal, Rödövens Sözleşmesi, Ankara 2017, s.209.

⁵ Kuru-Usûl, s.104; Karslı, s.213; Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayyavaz, s.202.

⁶ Akkan, s.267.

⁷ Akkan, s.267.

⁸ Postacıoğlu / Altay, s.111.

tutularak (örneğin, davalının yerleşim yeri mahkemesi, davalının geçici olarak bulunduğu yer mahkemesi, davalının mutad meskeninin bulunduğu yer mahkemesi vs.) belirlenmiştir⁹. Yetki kurallarının oluşturulmasında esas alınan bu unsur veya unsurlara “irtibat unsuru” denilir¹⁰.

Yetki kuralları, kural olarak bütün davalar hakkında uygulanan genel yetki kuralı ve bazı dava veya dava çeşitleri için düzenlenmiş özel yetki kuralları olmak üzere ikiye ayrılır. Özel yetki kuralları da kendi içerisinde kesin yetki kuralları ve kesin olmayan yetki kuralları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

B) YETKİ KURALLARI

1) Genel Yetki Kuralı

Genel yetki kuralı, HMK madde 6’da düzenlenmiştir. Buna göre, genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir (HMK m. 6 / I)¹¹. Yerleşim yeri, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre belirlenir (HMK m. 6 / II). Davalının yerleşim yeri, gerçek kişiler ve tüzel kişiler açısından niteliği itibarıyla farklılık göstermektedir.

Gerçek kişilerin yerleşim yeri, bir kimsenin sürekli kalmak niyetiyle oturduğu yerdir (TMK m. 19)¹². Bu itibarla gerçek kişilere karşı, genel yetki

⁹ Akkan, s.267; Postacıoğlu / Altay, s.112; Bir hukuk davasının nerede açılacağı, hukuk politikasının konusudur. Buna göre, ya henüz bir iddiadan ibaret olan bir savı ileri süren davacı veya kendisinden talepte bulunulan taraf olan davalının menfaatleri dikkate alınır. Kanun koyucu karşıt menfaatler bakımından davanın nerede açılacağı hususunda tercih yapar (Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayyavaz, s.203).

¹⁰ Tanrıver-Usûl, s.227, 231; İrtibat unsuruyla aynı anlamda olmak üzere “ilgi / bağlantı noktası”nın kullanımı için bkz., Akkan, s.267, dn.277.

¹¹ Genel yetkili mahkemenin davalının yerleşim yeri mahkemesi olarak kabul edilmesinin nedeni; asıl olanın, kişilerin hukuk kurallarına uygun biçimde hareket ettiği düşüncesinin kabulündedir. Davacı, davalı tarafından hakkının ihlal edildiğini iddia etmekle, asıl olan durumun tersinin oluştuğunu düşünmektedir. Bu sebeple davacının talebi henüz bir iddiadan ibaret olup, henüz haksızlığı belirlenmemiş davalıya fazladan bir emek ve masraf yüklenmemeli, bu konudaki külfeti davacı üstlenmelidir (Postacıoğlu / Altay, s.112-113; Akkan, s.269-270; Karslı, s.214).

¹² Yerleşim yeri türleri hakkında ayrıntılı bilgi bkz. Dural Mustafa / Öğüz Tufan, Kişiler Hukuku, 8. Baskı, İstanbul 2006, s.181 vd.; Tekinay Selâhattin Sulhi, Medenî Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku, 6. Baskı, İstanbul 1992, s.293; Serozan Rona,

kuralına dayanılarak açılacak davalarda yetkili mahkeme, davalı gerçek kişinin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir. Dava açıldıktan sonra davalının yerleşim yerinin değişmesi halinde, yetkili mahkeme yerleşim yeri değişikliğinden etkilenmeyecektir. Davalının yerleşim yerinin tespit edilemediği durumlarda 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 48-53. maddeleri gereği tutulan adrese bağlı kayıt sisteminde belirtilen adres, söz konusu kayıtlar resmi kayıt sayıldığı için (TMK m. 7), davalının yerleşim yeri olarak kabul edilebilecektir¹³. Ancak bu karinenin aksi, ispat yükü kendisinde olmak şartıyla davalı tarafça ispat edilebilir¹⁴. Davalı taraf birden fazla kişiden de oluşabilir. Bu ihtimalde dava, kural olarak, davalılardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir (HMK m. 7 / I).

Tüzel kişilerin yerleşim yeri, kuruluş belgesinde aksine hüküm bulunmadıkça, işlerinin yönetildiği yerdir (TMK m. 51). Hukukumuzda özel hukuk tüzel kişilerinin ana statülerinde tüzel kişinin merkezini belirtmesi zorunlu unsur olarak yer aldığından TMK m.51'deki işlerinin yönetildiği yer ifadesinin yerleşim yeri açısından önemi kalmamıştır¹⁵. Zira derneklerin tüzüklerine (Dernekler K. m. 4 / a), ticaret şirketleri ile kooperatiflerin ana

---

Medeni Hukuk, Genel Bölüm / Kişiler Hukuku, 6. Baskı, İstanbul 2015, s.484; **Akipek** Jale G. / **Akıntürk** Turgut / **Ateş** Derya, Türk Medenî Hukuku, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, 12. Baskı, İstanbul 2015, s.440; **Oğuzman** M. Kemal / **Seliçi** Özer / **Oktaç – Özdemir** Saibe, Kişiler Hukuku, Gerçek ve Tüzel Kişiler, 15. Baskı, İstanbul 2015, s.131; **Hatemi** Hüseyin / **Kalkan Oğuztürk** Burcu, Kişiler Hukuku, İstanbul 2014, s.46.

¹³ Adres Kayıt Sistemi Uygulama Yönergesi (AKY) madde 6 / I'e de göre, yerleşim yeri, bir kimsenin sürekli kalmak niyetiyle oturduğu yer olup, kişinin beyanıyla belirlenir. Kural olarak da kişinin aynı zamanda birden çok yerleşim yeri adresi olamaz (AKY m. 6 / II). Ancak kişilerin yerleşim yeri dışında yazlık, kışlık veya ikinci, üçüncü konutları olabilir. Kişinin birden fazla konutunun olması durumunda bunlardan birisi asıl yerleşim yeri olarak kişinin beyanı üzerine yazılır. Diğer yerler ise talep hâlinde diğer adres olarak kayıtlara yazılabilir. Kişilerin, diğer adreslerini bildirme zorunluluğu yoktur (AKY m. 7 / II). Bu nedenle, adres kayıt sisteminde bir kimsenin birden fazla adresi olsa bile sadece bunlardan birisi "yerleşim yeri" adresi olup, diğerleri "diğer adres" olarak kayıt altına alınmalıdır (**Akcan** Recep / **Albayrak** Hakan, Tebligat Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2016, s.27-28).

¹⁴ **Karslı**, s.214-215; **Akkan**, s.270-271; **Yılmaz**, s.11.

¹⁵ **Dural** / **Öğüz**, s.248-249.

sözleşmelerine (TTK m. 213, m. 305, m. 339, m. 567, m. 576), dernek, şirket veya kooperatif merkezinin yazılması zorunludur. Ayrıca vakıf senedinde de vakfın yerleşim yeri gösterilmelidir (TMK m. 106). Kısacası, dernek, ticaret şirketi, kooperatif veya vakıflara karşı açılacak davalarda genel yetkili mahkeme, bunların merkezinin bulunduğu yer mahkemesidir¹⁶.

2) Özel Yetki Kuralları

Medenî usûl hukukunda genel yetki kuralı HMK madde 6'da belirtilmekle birlikte, genel yetki kuralı dışında bazı davalar için de yetki kuralları düzenlemiştir. Davalının yerleşim yeri mahkemesi dışında kanunun koyduğu yetki kurallarına özel yetki kuralları denir. Özel yetki kuralları, ilişkin oldukları davalar ile herhangi bir şekilde ilgilidir¹⁷.

Mahkemelerin yetkisine ilişkin kurallar, esas itibariyle HMK'da düzenlendiğinden (HMK m. 5) özel yetki kuralları da esas olarak bu kanunda yer almaktadır. Ancak özel yetki kuralları sadece HMK'da düzenlenmiş değildir. Bazı diğer kanunlarda da mahkemelerin yetkisini belirleyen kurallar bulunmaktadır.

Yetki kuralları, hukukî niteliği bakımından, kesin yetki kuralları ve kesin olmayan yetki kuralları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Yetki kurallarının bir kısmı, kamu düzenine ilişkin görülmemiştir¹⁸. Bunun sonucu olarak, davacı, davasını isterse özel yetki kuralıyla yetkili kılınan mahkemede, isterse genel yetkili mahkemede açabilecektir. Kamu düzenine ilişkin olmayan yetki kurallarına kesin olmayan yetki kuralları denir. Kural olarak, özel yetki kuralları, genel yetki kuralını ortadan kaldırmamaktadır. Başka bir ifadeyle, kesin

¹⁶ Akkan, s.271; Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz, s.206.

¹⁷ Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz, s.208, 209.

¹⁸ HUMK döneminde yetki kuralları, kamu düzeninden olan ve kamu düzeninden olmayan yetki kuralları şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutulmaktaydı. Kamu düzeninden olan yetki kuralları da kesin ve kesin olmayan yetki kuralları olmak üzere iki başlık altında incelenmekteydi. HMK ise, kamu düzeni kavramını kullanmayıp, sadece kesin ve kesin olmayan yetki kavramına yer vermiştir. Ancak yetkinin kesin olduğu hâller şüphesiz ki kamu düzeni düşüncesiyle kabul edilmiştir (Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz, s.203, dn.2).

olmayan yetki kuralları, davacıya, davasını açarken genel yetkili mahkemenin yanında alternatif yetkiye sahip mahkeme yahut mahkemeler sunmaktadır¹⁹.

Kanun, bazı yetki kurallarının kamu düzenini ilgilendirdiği düşüncesi ile kesin yetki kurallarını düzenlemiştir. Bu halde, davacı, davasını yalnızca kanunda öngörülen mahkeme veya mahkemelerde açabilecektir. Kesin yetki kuralının uygulanacağı hâllerde, davada tek bir mahkemenin yetkili olacağı, başka bir ifadeyle kesin yetki kuralı ile birden fazla mahkemenin yetkili kılınamayacağı anlaşılmalıdır. Birden fazla mahkemenin yetkili kılındığı bir yetki kuralı da kesin yetki kuralı olabilir. Önemli olan kanunda belirtilen yer veya yerler dışında dava açılmamasıdır²⁰.

Kesin yetki kuralları, istisnaî nitelikteki kurallardır²¹. Bir yetki kuralının kesin yetki kuralı olup olmadığını belirlerken ilgili kanun hükmünün ifadesine ve o yetki kuralının konuluş amacına bakılır. Yetkinin, kesin yetki olduğu bazen kanun hükmünden açıkça bazen de maddenin ifade edilmiş biçiminden anlaşılabilir. Kanunun ifadesi, davanın, sadece hükümde belirtilen yer veya yerlerde açılabilmesine izin veriyorsa kesin yetki kuralından söz edilecektir²².

¹⁹ Akkan, s.279; Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz, s.208, 209; “...Somut olayda, davalının ikametgahı Mersin’de bulunduğundan, genel yetki kuralı uyarınca Mersin Mahkemeleri yetkili olacaktır. Ayrıca, taraflar, Mersin Mahkemelerinin yetkili olacağını sözleşmede kararlaştırmış; bu yönde yetki sözleşmesi yapmışlardır. Böylece, gerek HUMK.’nun 9. maddesindeki genel yetki kuralı ve gerekse taraflar arasındaki yetki sözleşmesi uyarınca, davaya bakma yetkisi Mersin Mahkemesine aittir. Ne var ki, yukarıda değinilen HUMK.’nun 10. maddesi, ifa yeri mahkemesinin de yetkili olacağına ilişkin bir özel yetki kuralı getirmiştir. Özel yetki genel yetkiyi ortadan kaldırmaz ise de, onun yanında varlığını sürdürür; dolayısıyla, dava, davacının seçimine göre hem genel ve hem de özel yetkili mahkemede açılabilir...” HGK K.T. 04.06.2003, E. 2003/19-420, K. 2003/411 (Legalbank.net).

²⁰ Kesin yetki kurallarının düzenlenmesinin sebebi olarak usul ekonomisi ilkesi, doğrudanlık ilkesi, kamu düzeni ve toplumsal barışın sağlanması hususlarının etkili olduğu söylenebilir (Yılmaz-Şerh, s.21 vd.).

²¹ Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz, s.209.

²² Akkan, s.293.

II. ORTAK YETKİLİ MAHKEMENİN OLUŞABİLMESİ İÇİN GEREKLİ ŞARTLAR

A) GENEL OLARAK

Medeni usûl hukukunda, davalı tarafta birden fazla kişinin var olması hâlinde, davacının, davasını kural olarak davalılardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde açabileceği yukarıda²³ ifade edildi (HMK m. 7 / I, c. 1). Birden fazla davalının bulunduğu hallerde Kanun, davacıya seçimlik bir yetki tanımıştır. Davacı, davasını isterse davalılardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde açabileceği gibi; kesin olmayan özel yetki kuralı belirlenmiş ise özel yetkili mahkemede de açabilecektir.

Davacıya yetki veren bu hüküm mutlak bir kural değildir. Eğer dava sebebine göre kanunda, davalıların tamamı hakkında ortak yetkiyi taşıyan bir mahkeme belirtilmişse, davaya o yer mahkemesinde bakılır (HMK m. 7 / I, c. 2). Başka bir ifadeyle, Kanunda, birden fazla kişiye karşı açılacak olan dava bakımından, dava sebebine göre ortak bir yetki kuralı düzenlenmiş ve bu yetki kuralı, davalıların tamamı bakımından uygulanabilir nitelikte ise ortak yetkili mahkemeden söz edilir.

Ortak yetkili mahkemenin oluşabilmesinin şartları; taraf sayısı, yargılama türü ve uygulanacak yetki kuralının niteliği olmak üzere üç başlık altında incelenebilir.

B) TARAF SAYISI

1) Davacı Taraftaki Taraf Sayısı

HMK madde 7, ortak yetkili mahkemenin oluşabilmesi için ilk şart olarak davalı tarafta birden fazla kişinin bulunmasını aramaktadır. Bu sebeple ortak yetkili mahkemenin yetkili olabilmesi için, davacı tarafta bir kişi veya birden fazla kişinin bulunmasının önemi bulunmamaktadır. Buna karşılık, davalı tarafta tek bir kişinin fakat davacı tarafta bir ya da birden fazla kişinin yer aldığı hallerde ortak yetkili mahkemenin oluşabilmesi söz konusu olmayacaktır.

2) Davalı Taraftaki Taraf Sayısı

Davalı tarafta bir kişinin bulunması durumunda ortak yetkili mahkemenin oluşabilmesi mümkün değildir. Zira ortak yetki kuralının somut

²³ Bkz. B, 1.

olayda uygulanabilmesi bakımından ön şart, davalı tarafta birden fazla kişinin bulunmasıdır.

Medenî usûl hukukunda dava, iki taraf sistemine dayanır; üçüncü bir tarafa yer yoktur. Ancak iki taraf sisteminin uygulanması, davanın taraflarının tek kişiden oluşması gerektiği anlamına gelmez. Davacı ya da davalı tarafta birden fazla kişi aynı taraf rolüne sahip olarak yer alabilir.

Maddî hukukun kimi müesseselerinde de kişilerin birlikte hareket edebileceği veya etmesi gereken durumlar düzenlenmiştir. Maddî hukuktan kaynaklı düzenlemelere göre kimi hâllerde, hukukî ilişkinin tarafları, maddi hukukun tanıdığı imkân nedeniyle birlikte hareket edebilirler²⁴. Yine gerçeğe tam olarak ulaşılabilmesini sağlamak için usûl kuralları davanın bir tarafında birden fazla kimsenin bulunmasını ve birlikte hareket etmelerini zorunlu tutmuş olabilir²⁵. Tüm bu hallerde, birden fazla kişinin dava açması ya da birden fazla kişiye karşı dava açılması söz konusudur. Davanın bir tarafında bulunan birden fazla kişiye dava arkadaşı, dava arkadaşları arasındaki ilişkiye de dava arkadaşlığı²⁶ denir²⁷.

Taraf sayısının birden fazla olması, davacı tarafında olabileceği gibi davalı tarafta da olabilmektedir. Eğer davacı tarafta birden fazla kişi bulunuyorsa aktif dava arkadaşlığından; davalı tarafta birden fazla kişi bulunuyorsa pasif dava arkadaşlığından söz edilecektir. Ortak yetkili

²⁴ **Pekcanitez Hakan / Taş Korkmaz Hülya**, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2017, s.686.

²⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz., **Ulukapı Ömer**, Medeni Usul Hukukunda Dava Arkadaşlığı, Konya 1991, s.102.

²⁶ Söz konusu müessese için Hukuk Muhakemeleri Kanunu, taraflar ve davaya katılan üçüncü kişiler başlıklı dördüncü bölümün ikinci ayrımında “*dava arkadaşlığı*” terimini kullanmıştır. Aynı kullanım için bkz. **Ansay Sabri Şakir**, Hukuk Yargılama Usulleri, 7. Baskı, Ankara 1960; **Ulukapı**, s.27. Buna karşılık HUMK m.43’te dava arkadaşını karşılayan “*tarafların çokluğu, tarafların taaddüdü*” terimlerini kullanmaktaydı. Doktrinde ise dava arkadaşlığını ifade etmek için, **Alangoya** tarafından “*dava ortaklığı*” ifadesi kullanılmıştır (**Alangoya Yavuz**, Medeni Usul Hukukunda Vakıaların ve Delillerin Toplanmasına İlişkin İlkeler, İstanbul 1979, s.111); **Postacıoğlu / Altay** tarafından ise “*husumet ortaklığı*” terimi kullanılmaktadır (**Postacıoğlu / Altay**, s.319).

²⁷ **Ulukapı**, s.25; **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz**, s.478.

mahkemenin oluşabilmesi için davalı tarafta birden fazla kişi bulunması, başka bir ifadeyle davalı tarafta pasif dava arkadaşlığının bulunması gerekir.

Dava arkadaşlığı, hüküm ve sonuçları dikkate alınarak mecburi (HMK m. 59) ve ihtiyari (HMK m. 57) dava arkadaşlığı olarak ikiye ayrılmaktadır²⁸.

a) Mecburi Dava Arkadaşlığı

Maddi hukukun, bir hakkın birden fazla kişi aleyhine ileri sürülmesini zorunlu gördüğü ve tamamı hakkında tek hüküm verilmesi gereken durumlarda, bu hak dava konusu yapıldığı takdirde davalılar arasında maddi bakımdan mecburi dava arkadaşlığı oluşur (HMK m. 59)²⁹.

Davalı tarafta maddi bakımdan mecburi dava arkadaşlığı oluşturan hallerden ilki, elbirliği ile mülkiyet (iştirak halinde mülkiyet) hâlinde ortaya çıkmaktadır³⁰. Bu bakımdan elbirliği mülkiyetine konu eşya için birden fazla kişiye dava açılacaksa bütün ortakların dava dilekçesinde mecburi dava arkadaşı olarak hep birlikte gösterilmesi gerekir³¹.

Mecburi dava arkadaşlığı ikinci olarak, bölünemeyen bir edimin dava yoluyla birden fazla davalıya karşı ileri sürülmesi hâlinde de oluşabilir³². Buna

²⁸ Yılmaz-Şerh, s.587; Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayyavaz, s.478.

²⁹ Pekcantez / Taş Korkmaz, s.702; Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayyavaz, s.483.

³⁰ Elbirliği mülkiyeti, aralarında kanunun açıkça öngördüğü türden bir beraberlik ilişkisi bulunan kişilerin bu beraberlik dolayısıyla bir eşyanın mülkiyetini kazanmaları halinde, kazanılan mülkiyet hakkının üzerinde tasarruf edilmesi mümkün paylara ayrılmaksızın eşyanın tümünü kapsamıdır (Ayrıntılı bilgi için bkz., Oğuzman M. Kemal / Seliçi Özer / Oktay – Özdemir Saibe, Eşya Hukuku, 18. Baskı, İstanbul 2015, s.341; Esener Turhan / Güven Kudret, Eşya Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2015, s.197 vd.; Aybay Aydın / Hatemi Hüseyin, Eşya Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2014, s.142; Eren Fikret, Mülkiyet Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2014, s.128 vd.; Erman Hasan, Eşya Hukuku Dersleri, 5. Baskı, İstanbul 2014, s.75; Ertaş Şeref, Eşya Hukuku, 12. Baskı, İzmir 2015, s.255; Ayan Mehmet, Eşya Hukuku C.II, 7. Baskı, Konya 2014, s.103).

³¹ Ulukapı, s.69; Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayyavaz, s.484; Ayan-Eşya, s.112.

³² Edim, birden çok parçaya ayrıldığında niteliği değişiyor, değeri esaslı bir şekilde azalıyor bu bölünemez edimdir (Eren Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, İstanbul 2010, s.101; Kılıçoğlu Ahmet Mithat, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Ankara 2014, s.7; İnan Ali Naim / Yücel Özge, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara 2014, s.101; Reisoğlu Safa, Türk Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 25. Baskı, İstanbul 2014, s.301; Hatemi Hüseyin / Gökyayla Emre, Borçlar Hukuku, Genel Bölüm, 2. Baskı, İstanbul 2012, s.224; Antalya O. Gökhan, Borçlar

göre, sözleşmenin bir tarafındaki birden fazla kişi bölünmeyen bir edimi üstlenmişler ve bu kişilere bölünemeyen borca ilişkin bir dava açılacaksa, dava borçluların tamamına karşı açılır. Söz konusu hâlde de davalılar arasında mecburi dava arkadaşlığı oluşur³³.

HMK m. 7 / I gereği, davalı tarafta mecburi dava arkadaşlığının bulunduğu hâllerde, mecburi dava arkadaşlarından birinin yerleşim yeri mahkemesinde dava açılabilir. Ancak, kanunda, dava sebebine göre mecburi dava arkadaşlarının tamamı için ortak yetkiyi taşıyan bir mahkeme belirlenmişse davaya o mahkemede bakılmasında bir engel yoktur³⁴. Bu durumda tüm dava arkadaşları hakkında dava ortak yetki kuralının işaret etmiş olduğu mahkemede açılabilecektir³⁵.

b) İhtiyarî Dava Arkadaşlığı

HMK, mecburî dava arkadaşlığı dışında, birden fazla kişiye karşı açılacak davalarda bağlantı bulunması halinde, dava arkadaşlığının ikinci türü olarak ihtiyarî dava arkadaşlığını düzenlemiştir (HMK m. 57, 58)³⁶. İhtiyarî dava arkadaşlığında, davalar arasında bulunması gereken bağlantı, sıkı bir bağlantı değildir. Mecburî dava arkadaşlığında olduğu gibi, davaların beraber açılması hususunda maddî hukuk hükümlerinin zorlaması da söz konusu değildir.

Hukuku, Genel Hükümler, C.I, 2. Baskı, İstanbul 2013, s.40; **Akıncı Şahin**, Borçlar Hukuku Bilgisi, Genel Hükümler, 9. Baskı, Konya 2016, s.26; **Ayan Mehmet**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 11. Baskı, Ankara 2016, s.51).

³³ **Ulukapı**, s.62; **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz**, s.484.

³⁴ **Ulukapı**, s.144-145.

³⁵ "HMK 16. madde hükmü, HUMK'taki düzenlemeye oranla daha genişletilmiş ve ayrıntılandırılmıştır. Ancak, HMK'da kesin yetki halleri açıkça sayılmış olup, haksız fiile dair davalardaki yetki, kesin yetki olmayıp, bir seçimlik yetkidir. Ortak yetkili mahkemede dava açılmasının zorunlu olması durumu, ancak zorunlu dava arkadaşlığına dair hükümlerin varlığı halinde uygulanır" 17. HD, K.T., 10.02.2014, 541 / 1462 (Kazancı.com).

³⁶ **Ulukapı**, s.108; **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz**, s.479.

Davalılar arasında ihtiyarî dava arkadaşlığının (pasif ihtiyarî dava arkadaşlığının) oluşumu tamamen davacının iradesine bırakılmıştır³⁷. Ancak, ihtiyarî dava arkadaşlığı ancak HMK'nın 57. maddesinde belirlenen hâllerde mümkün olabilecektir³⁸.

Ortak yetki kuralının, davalılar arasında ihtiyarî dava arkadaşlığı hâlinde, özellikle birden fazla davalının haksız fiil sebebiyle sorumlu olması durumunda uygulanacağı, doktrinde kabul edilmektedir³⁹. Yargıtay kararlarında da ortak yetki kuralının, büyük ölçüde haksız fiilden doğan davalarda uygulandığı görülmektedir. Haksız fiilden doğan davalarda yetkiyi düzenleyen HMK madde 16, davacıya davasını haksız fiilin işlendiği, zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da kendi yerleşim yerinde dava açabilme olanağı vermiştir. Ancak haksız fiili oluşturan hukuka aykırı davranış, birden fazla kişi tarafından icra edilirse bu durumda davalıların tümü bakımından ortak yetkili mahkeme, haksız fiilin işlendiği yer mahkemesi olacaktır. Ancak ortak yetkili mahkeme, sadece haksız fiilden kaynaklanan davalarda uygulanabilecek bir kural değildir. Kanaatimizce, kanunun aradığı diğer şartların da oluşması koşuluyla haksız fiil örneği dışında da ortak yetki kuralının uygulanabilmesi mümkündür.

C) YARGILAMA TÜRÜ

1) Çekişmeli Yargı

Çekişmeli yargıda, özel hukuktan doğan bir uyuşmazlık vardır. Söz konusu uyuşmazlık, görevli ve yetkili mahkemeler tarafından yargısal usullere uyularak çözülür. Bu sebeple çekişmeli yargının konusunu dava oluşturur⁴⁰.

³⁷ **Ulukapı**, s.108; **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz**, s.481; **Ercan** Meltem, Medeni Usul Hukukunda Maddi Hukuka İlişkin Savunma Vasıtaları, Konya 2011, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.110.

³⁸ Kanunda belirtilen sebeplerin dışında ihtiyari dava arkadaşlığı mümkün değildir. Bu sebepler olmamasına rağmen birden fazla kişiye karşı tek bir dilekçe ile dava açılırsa mahkeme davaların ayrılmasına karar verecektir (**Pekcanitez / Taş Korkmaz**, s.688; **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz**, s.481).

³⁹ **Akkan**, s.288; **Budak / Karaaslan**, s.43; **Özbay**, s.42.

⁴⁰ **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz**, s.75.

HMK'ya göre, ortak yetkili mahkemenin oluşabilmesi için birden fazla kişiye yöneltilecek bir dava bulunmalıdır. Madde metninde, “ortak yetkiyi taşıyan bir mahkeme belirtilmişse, davaya o yer mahkemesinde bakılır” denilmek suretiyle ortak yetkinin, mahkemenin önüne getirilen bir dava ile oluşabileceği açıkça düzenlenmiştir (HMK m.7 / I, c.2).

Davacı tarafından, davalının bir şeyi vermeye, bir işi yapmaya veyahut yapmamaya mahkûm edilmesinin istediği eda davalarında⁴¹, dava birden fazla kişiye karşı açılıyorsa ortak yetkili mahkeme oluşabilir.

Bir hakkın veya hukuki ilişkinin varlığının ya da yokluğunun belirlenmesi için açılacak tespit davalarında da diğer şartları da sağladığı takdirde ortak yetkili mahkemenin oluşabilmesi mümkündür. Zira tespit davaları eda davasının öncüsüdür. Tespiti istenen hukuki ilişkiden dolayı bir eda davası açılacak olsaydı hangi mahkeme yetkili olacak ise o mahkeme tespit davası için de yetkilidir⁴². Bu sebeple kanaatimizce, birden fazla kişiye karşı açılacak tespit davalarında da ortak yetkili mahkeme oluşabilecektir.

2) Çekişmesiz Yargı

Medenî yargının konusunu, hukuk mahkemelerinin özel hukuk alanındaki faaliyetleri oluşturur. Medenî yargı, çekişmeli ve çekişmesiz yargı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Medenî usûl hukukunun esas inceleme konusu, çekişmeli yargıdır. Ancak bununla birlikte mahkemeler, görevlerine giren çekişmesiz yargı⁴³ işlerine de bakmakla yükümlüdür.

⁴¹ Pekcanitez, s.960; Karslı, s.217; Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz, s.293.

⁴² Budak Ali Cem / Kuru Baki, Tespit Davaları, 2. Baskı, İstanbul 2010, s.304-305.

⁴³ Çekişmesiz yargı teriminin kullanılması bu yargılama türünün uygulanmasında kimi zaman yanlış veya eksik anlamalara sebep olabilmektedir. Zira çekişmesiz yargı işlerinde bazen söz konusu işlemin ilgilileri davet edilebilmekte ve mahkemenin vereceği karara itiraz mümkün olabilmektedir. Sadece çekişmesiz teriminin esas alınarak söz konusu müessesenin anlaşılması halinde mahkemenin ilgilileri davet etmesi veya mahkeme kararına itiraz edilebilmesi durumunda bu işlerin çekişmeli yargının alanında girdiği düşünülebilmektedir. Çekişmesiz yargı medeni yargının alt kolu olmakla beraber mutlak anlamda bir çekişme olmayacağı düşünülmemelidir. Bu sebeple yabancı hukuk düzenlerinde çekişmesiz yargı için farklı terimlerin kullanıldığına da şahit olunmaktadır (Akkan, s.101-102).

HMK yürürlüğe girmeden önce, çekişmesiz yargıya giren işlere ait ayrı, müstakil bir kanun mevcut değildi. Yine aynı şekilde çekişmesiz yargı işleri HUMK'ta ayrı bir bölüm içerisinde düzenlenmiş de değildi⁴⁴.

Çekişmesiz yargı da bir yargılama faaliyeti olmakla ve çekişmesiz yargıya ait işler mahkemelerde görülmekle birlikte çekişmesiz yargı ile çekişmeli yargı birbirinden farklıdır⁴⁵. Dava, çekişmeli yargıya özgü bir kelime olduğu için çekişmesiz yargıda “*dava*” terimi kullanılmaz. Çekişmeli yargı alanına ait olan dava, iki taraf sistemi üzerine kurulmuştur. İki taraf yoksa çekişmeli yargıdan da bahsedilemez. Çekişmesiz yargıda ise çekişmeli yargıda olduğu gibi iki taraf arasında teknik anlamda bir uyuşmazlık bulunmadığı için taraf bulunmamaktadır. Bu sebeple HMK'da çekişmesiz yargı faaliyetleri “*iş*”; çekişmesiz yargı işi için mahkemeye başvuran kişi ise “*ilgili*” kavramı ile ifade edilmiştir⁴⁶.

Çekişmesiz yargı işlerinde yetki kurallarına ilişkin de HUMK'ta genel bir düzenleme mevcut değildi. Çekişmesiz yargı işlerini içeren hükümlerde, o çekişmesiz yargı işini görececek yetkili mahkeme düzenlenmekteydi⁴⁷. HMK ile

⁴⁴ Çekişmesiz yargı işlerindeki kanuni düzenleme eksikliği, uygulamada hangi işlerin çekişmesiz yargı işi niteliği olduğu konusunda tereddütler oluşturuyor ve çekişmesiz yargı işleri de davalar gibi inceleniyordu. Bu tereddütlerin ve sakıncaların önüne geçebilmek için HMK madde 382-388 arasında çekişmesiz yargı ayrı bir kısım olarak düzenlenmiştir. Kanun 382. maddede çeşitli hukuk dallarındaki çekişmesiz yargı işlerini düzenleyerek, çekişmesiz yargı işlerini sayma yoluna gitmiştir. Ancak bu sayma sınırlı bir sayma değildir. Zira bu sayma örnek niteliğinde olup yine aynı maddeye göre kanunun saymış olduğu ölçütlerden birini veya birkaçına uygun olan işler de çekişmesiz yargı kapsamına girecektir (**Kuru** Baki, Nizasız Kaza, Ankara 1961, s.38 (**Kuru-Nizasız**); **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz**, s.79).

⁴⁵ Çekişmeli yargı ile çekişmesiz yargı arasındaki farklar birkaç kıstastan hareket edilerek açıklanmaya çalışılmaktadır. Çekişmesiz yargı işinin ilgilileri arasında uyuşmazlık bulunmaması (çekişme yokluğu), ilgililerin ileri sürebileceği herhangi bir hakkın bulunmaması (sübjektif hakkın yokluğu) ve hâkimin kendiliğinden harekete geçtiği haller HMK madde 383 / 1 ile kabul edilmiş ölçütlerdir. Doktrinde, çekişmesiz yargının çekişmeli yargıdan farkını belirtmek için ayrıca inşaî tesir ölçütünü de savunan görüş için bkz. **Kuru-Nizasız Kaza**, s.29-32.

⁴⁶ **Akkan**, s.102; **Kuru-Usûl**, s.110; **Yılmaz-Şerh**, s.1637; **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz**, s.77.

⁴⁷ Örnek sayımlar için bkz. **Kuru-Nizasız**, s.135.

birlikte ayrı bir kısımda düzenlenen çekişmesiz yargıya ilişkin hükümler ile bu konudaki yetki meselesi de ayrı bir hükümle düzenleme altına alınmıştır. Buna göre, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, çekişmesiz yargı işleri için talepte bulunan kişinin veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemesi yetkilidir (HMK m. 384)⁴⁸.

HMK'nın yürürlükte olmadığı dönemde, doktrinde bir görüş tarafından, çekişmesiz yargı işlerinde bir davalı bulunmaması sebebiyle, çekişmeli yargıdaki gibi genel bir yetkiden bahsedilemeyeceği; bununla beraber bazı çekişmesiz yargı işlerinde ilgililer bulunabileceği için ilgililerin yerleşim yeri mahkemesinin genel yetkili mahkeme olması gerektiği savunuluyordu⁴⁹. Eğer söz konusu görüş kabul edilecek olursa ilgililerin birden fazla olması hâlinde diğer şartlarda oluşursa ortak yetkili mahkemenin çekişmesiz yargı işlerinde ortaya çıkabileceğini söylemek mümkündür. Ancak HMK ile birlikte çekişmesiz yargı hükümleri ayrı bir kısımda düzenleme alanı bulmakla iki yargı türü arasındaki farklar da açıkça ortaya konulmuş olmaktadır. İlk olarak ortak yetkili mahkemenin oluşabilmesi için gereken şartları sayan HMK madde 7'ye bakıldığında bunların bir dava, birden fazla davalı ve kanunda dava sebebine göre yetkili kılınmış bir mahkemenin olduğu görülmektedir. 7. maddede adı geçen kavramlar, çekişmeli yargıya aittir.

HMK madde 7'nin lafzında, bu hükmün çekişmesiz yargıda da uygulanabileceğini belirten ayrı bir fıkraya veya çekişmesiz yargıyı da bu madde kapsamına dâhil edecek "iş" veya "ilgili" gibi çekişmesiz yargıya ait kavramlara yer verilmemiştir. Diğer yandan, çekişmesiz yargı işlerinde talepte bulunan kişinin veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemesinin yetkisinin kamu düzeninden olduğu kabul edilmektedir. Sayılan sebepler neticesinde denilebilir ki, ortak yetki kuralının uygulanabilmesi, somut olayda bir davanın

⁴⁸ Çekişmesiz yargıya ilişkin HMK madde 384'te düzenlenen yetki kuralının hukukî niteliği hakkında fikir birliği yoktur. Bu kural, doktrinde bazı yazarlar tarafından kamu düzenine ilişkin kabul edilmektedir (**Kuru-Nizasız**, s.136; **Postacıoğlu / Altay**, s.34; **Umar**, s.1084); Ancak doktrindeki bazı yazarlar tarafından 384. maddenin kesin yetki kuralı oluşturmayacağı ifade edilmiştir (**Atalı Murat**, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2017, s. 2135; **Karslı**, s.57).

⁴⁹ **Kuru-Nizasız**, s.135.

bulunmasına bağlıdır. Başka bir ifadeyle, çekişmesiz yargıya ait işlerde yetkili mahkemeyi belirlerken 7. madde esas alınarak, ilgililerin tümü için ortak yetkili bir mahkeme tayini yoluna gidilemeyecektir.

D) ORTAK YETKİ KURALINDAKİ İRTİBAT UNSURU

Ortak yetki kuralının bir davada uygulanabilmesi için bir diğer şart, söz konusu yetki kuralındaki irtibat unsurunun, “*dava sebebine göre belirlenmiş olmasıdır*” (HMK m. 7).

Yetki hususunda kanunlarda düzenlenen kuralların, davanın tarafları olan davacı veya davalının durumuna veya dava konusunun niteliğine göre belirlendiği doktrinde ifade edilmiştir⁵⁰. Fakat HMK’da, “*dava sebebinden*” neyin anlaşılması gerektiğine ilişkin hüküm yoktur. Bu sebeple, öncelikle dava sebebi kavramı ile neyin kastedildiği belirlendikten sonra dava sebebine göre tespit edilen yetki kuralının belirlenmesi yoluna gidilmelidir.

1) Dava Sebebi Kavramı

Dava sebebi kavramı, HMK’nın değişik maddelerinde zikredilmiştir⁵¹. Ancak kanunda, dava sebebi başlığı altında düzenlenmiş açık bir hüküm ya da bu kavramdan ne anlaşılması gerektiğine ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktadır.

Dava sebebi kavramı; iddianın ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağı, dava dilekçesi, derdestlik, kesin hüküm, ıslah, davaların

⁵⁰ Akkan, s.267.

⁵¹ Kanunun bazı maddelerinde “*dava sebebi*”ni kavram olarak doğrudan kullanıldığı gibi (HMK m. 7 / I; m. 303 / I), bazı maddelerinde ise kavramı çağrıştıran ibarelere yer verilerek, dava sebebinden zımnen bahsedilmiştir. “Davaların temelini oluşturan vakıaların ve hukukî sebeplerin aynı veya birbirine benzer olması” (HMK m. 57 / I-c), “davacının iddiasının dayanağı olan bütün vakıalar” (HMK m. 119 / I-e), “hukukî sebepler” (HMK m. 119 / I-g; m. 129 / I-f), “savunmanın dayanağı olarak ileri sürülen her bir vakıa” (HMK m. 129 / I-e) ve “davaların aynı veya birbirine benzer nedenlerden doğması” (HMK m. 166 / IV) kanunun dava sebebini çağrıştıran ibarelerine örnek verilebilir (**Ermenek** İbrahim, Medenî Usul Hukukunda Davaların Birleştirilmesi ve Ayrılması, Ankara 2014, s.145); Dava sebebi kavramından, HMK’ da olduğu gibi HUMK’ta da bazen açık bazen de zımî olarak bahsedildiğine ancak kanunun dava sebebinden neyin anlaşılması gerektiğine ilişkin açıklamayı içermediğine ilişkin olarak bkz. **Kuru** Bakı, Hukuk Usulünde Dava Sebebi, Makaleler, İstanbul 2006, s.215-246, s.216 (**Kuru**-Dava Sebebi).

birleştirilmesi ve ayrılması gibi hukuki müesseseler ile yakın bir ilişki içerisinde bulunduğu gibi birden fazla davalıya karşı açılacak davada ortak yetkili mahkemenin yetkisinin doğması açısından önem arz etmektedir⁵². Medenî usûl hukukunun merkezi kavramlarından birisi olan⁵³ dava sebebini açıklamaya yönelik doktrindeki görüşler “ferdileştirme teorisi” ve “vakılara dayandırma teorisi” olarak iki ana başlık altında toplanmaktadır⁵⁴. Bu iki teori, inceleme konumuz olan ortak yetkili mahkemenin oluşabilme şartlarını etkileyeceği için her iki teoriyi de açıkladıktan sonra HMK m. 7 / 1, 'de yer alan “dava sebeb”nden ne anlaşılması gerektiği belirlenebilir. Başka bir ifadeyle, dava sebebi teorilerine dayanılarak yapılacak tespit, ortak yetki kuralının HMK'daki hangi yetki kuralları bakımından gerçekleşeceğini gösterebilecektir.

a) Ferdileştirme Teorisi

Dava sebebini açıklamaya çalışan teorilerden ilki ferdileştirme teorisi⁵⁵. Ferdileştirme teorisine göre, dava sebebi, davacının talep sonucuna dayanak teşkil eden ve diğer taleplerden ayırt edilmesini sağlayacak somut hukukî ilişki veya ilişkilerdir⁵⁶. Hukukî ilişkiden, vakıaların hukuksal nitelendirilmesi sonucunda dâhil olacağı hukuki kategori (hukukî sebep) anlaşılmalıdır⁵⁷.

⁵² **Üstündağ** Saim, İddia ve Müdafaa'nın Değiştirilmesi Yasağı, İstanbul 1963, s.13; **Ermenek**, s.146; **Kuru-Dava Sebebi**, s.216; **Tanrıver** Süha, Medenî Usul hukukunda Derdestlik İtirazı, 2. Baskı, Ankara 2007, s.90 (**Tanrıver-Derdestlik**); **Yılmaz** Ejder, Medenî Yargılama Hukukunda Islah, 4. Baskı, Ankara 2013, s.144 (**Yılmaz-Islah**); **Muşul** Timuçin, Medenî Usul Hukukunda Terdit İlişkileri, 2. Baskı, Ankara 2009, s.112; **Özekes** Muhammet, Dava Dilekçesinde Hukukî Sebep Bildirmek Zorunludur, Halûk Konuralp Anısına Armağan, C.I, Ankara 2009, (s.745-781), s.753; **Alangoya**, s.106; **Özkaya Ferendeci** Hamide Özden, Kesin Hükümün Objektif Sınırları, İstanbul 2009.

⁵³ **Tanrıver-Derdestlik**, s.90.

⁵⁴ **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayvaz**, s.315-316.

⁵⁵ Ferdileştirme teorisinin ortaya çıkışı ve gelişimi için bkz. **Üstündağ**, s.19 vd.; **Yılmaz-Islah**, s.145 vd.

⁵⁶ **Üstündağ**, s.19; **Alangoya**, s.103; **Yılmaz-Islah**, s.144; **Muşul**, s.113; **Tanrıver-Derdestlik**, s.91; **Ermenek**, s.146.

⁵⁷ **Yılmaz-Islah**, s.145; **Tanrıver-Derdestlik**, s.92.

Davacının, davalı ile arasındaki hukuki ilişkiyi yeterli ölçüde açıklamış olması talebinin ferdileştirilmesi ve diğer taleplerden ayırt edilebilmesi için yeterlidir⁵⁸. Ferdileştirme teorisini savunanlar, davacının, dava dilekçesinde talep sonucunu haklı çıkarmaya yönelik vakıaları belirtmesi mümkün olsa dahi bunlara yer vermesinin zorunlu olmayacağını ifade etmektedir⁵⁹. Ancak yine bu teoriyi kabul edenlere göre, talebin ferdileştirebilmesi için, taraflar arasındaki hukukî ilişkinin teknik adının zikredilmesini beklemek kabul edilebilir değildir⁶⁰. Ferdileştirme için çoğu zaman davacının, hukukî ilişkinin yanında uyumsuzluğu doğuran vakıaları da belirtmesi gerekecektir⁶¹. Bu, hukukî uyumsuzluğa ilişkin vakıaların doğrudan ve dolaylı bütün özellikleri ile en ince ayrıntısına kadar kronolojik bir sıra içerisinde anlatılması demek değildir⁶². Bunun bir sonucu olarak hukuki ilişkinin ferdileştirilmesinde rol oynamayan vakıalar, davanın her aşamasında yasağa tabi olmaksızın ilk defa ileri sürülebilir. Talebin ferdileştirilmesi için belirtilmesi zaruri olan vakıalar dışında bir takım vakıalar da belirtilmişse bunlar da istenildiği kadar serbestçe değiştirilebilir⁶³.

b) Vakıalara Dayandırma Teorisi

Vakıalara dayandırma teorisine göre; dava sebebi kavramından, ferdileştirme teorisinin aksine olarak, talep sonucunu oluşturmak için zorunlu

⁵⁸ **Muşul**, s.112; **Ermenek**, s.146; **Hanağası** Emel, Davada Menfaat, Ankara 2009, s.327; **Arslan / Yılmaz / Taşpınar Ayyaz**, s.315; Dava dilekçesinde davaya konu edilen hukukî ilişkinin diğer hukuki ilişkilerden ayırt edilmesi ile davanın geçerli şekilde açılması için davacıya yüklenilmiş bulunan usûli mükellefiyet yerine getirilmiş kabul edilecektir (**Üstündağ**, s.23).

⁵⁹ **Üstündağ**, s.19; **Alangoya**, s.102; **Muşul**, s.113; **Tanrıver-Derdestlik**, s.91; **Hanağası**, s.327; **Özkaya- Ferendeci**, s.44.

⁶⁰ **Üstündağ**, s.20; **Yılmaz-İslah**, s.146.

⁶¹ Bu teoriyi kabul eden yazarlardan bir kısmı, sadece hukukî ilişkinin adının dilekçede belirtilmesinin yeterli olacağını, vakıaların hiç belirtilmemesi gerektiğini savunmuşlardır. Ancak bu düşünce, özellikle taraflar arasında birden çok aynı nitelikli sözleşme bulunması durumunda uyumsuzluğun ferdileştirilememesi sonucunu doğuracaktır (**Yılmaz-İslah**, s.146).

⁶² **Üstündağ**, s.20; **Tanrıver-Derdestlik**, s.91.

⁶³ **Üstündağ**, s.22; **Tanrıver-Derdestlik**, s.92; **Ermenek**, s.146.

olan vakıaların bütünü (vakıalar kompleksi) anlaşılmalıdır⁶⁴. Dava dilekçesinde ileri sürülen vakıaların, dava sebebi vasfı kazanabilmeleri için belli bir hukukî ilişki veya hukukî sebep altında mahkemeye sunulmaları gerekli değildir. Zira hukuken geçerli bir davanın açılabilmesi için aranan en önemli şart; davacının mahkemeden hüküm altına alınmasını istediği talep sonucunu oluşturacak vakıaları ve bu vakılara dayanarak ortaya çıkardığı talep sonucunu dava dilekçesinde ifade etmesidir. Davacının dilekçesinde yer alan vakıaları hâkim, muhtemel bütün hukukî sebeplerin altında inceleyerek talep sonucunun bu vakılardan çıkıp çıkmayacağını araştıracaktır⁶⁵.

Vakılara dayandırma teorisinin klâsik biçimine göre, davanın temelini oluşturacak vakıaların tümü, bütün ayrıntılarıyla ve tarihsel bir anlatımla dava dilekçesinde yer almalıdır. Ancak teorisinin klâsik anlayışı eleştirilere maruz kalınca dava sebebi kavramı sınırlandırılmıştır. Bu yeni anlayış biçimiyle, dava sebebinden, davanın açılmasına neden olan tüm vakıalar değil, doğrudan doğruya önemli olan vakıalar anlaşılmalıdır. Bu vakıalar karara gerekçe olacak hukuksal değerlendirmeyi olgunlaştıran, davacının talebini diğer taleplerden ayıran vakılardır. Günümüzde vakılara dayandırma teorisinin bu anlayışı doktrinde genel olarak kabul görmektedir⁶⁶.

c) Türk Hukukundaki Durum

Türk Hukukunda dava sebebinden neyin anlaşılması gerektiğine ilişkin açık bir kanun hükmü bulunmadığına ancak dava sebebi kavramına kanunun değişik maddelerinde yer verildiğine yukarıda değinildi⁶⁷. Hukuk yargılamasının önemli kavramları ile yakın ilişki içerisinde olan bu kavramın sınırlarının açık bir şekilde belirlenmesi hukuki istikrar ve emniyet açısından önem arz etmektedir. Eğer dava sebebine her hukuki müessesede farklı anlamlar verilecek olursa bu durumda hakların gerçekleşmesi de

⁶⁴ Üstündağ, s.25; Alangoya, s.103; Yılmaz- İslah, s.147; Tanrıver-Derdestlik, s.92; Ermenek, s.147.

⁶⁵ Üstündağ, s.26-27.

⁶⁶ Yılmaz-İslah, s.148; Tanrıver-Derdestlik, s.92-93; Ermenek, s.147.

⁶⁷ Bkz., s.17.

zorlaşacaktır⁶⁸ Doktrindeki görüşler, konuyu Türk yargılama hukukunun ana ilkeleri çerçevesinde ele almışlardır⁶⁹. Türk hukukunda dava sebebini açıklamaya çalışan teorilerin ikisinin de taraftarı bulunmaktadır.

Dava sebebinden ne anlaşılması gerektiği hususunda *Postacioğlu*, HUMK'taki sistemi mutlaka iki taraftan birine inhisar etmenin zorunlu bulunmadığına işaret etmekle⁷⁰ birlikte dava sebebi olarak hukuki ilişkiyi esas almak gerektiğini belirterek bir anlamda hukukumuzda ferdileştirme teorisinin geçerli olduğunu savunmuřtur⁷¹. Ancak dava sebebi olarak hukuki ilişkinin kabul edilmesi, davacıyı talebinin dayandığı hukukî ilişkiyi teknik hukuki terimlerle ifade etmesi mecburiyetinde bırakacaktır. Davalarda avukatla temsil zorunluluğunun da olmadığı yargılama sistemimizde, davacıdan hukuksal ilişkisini teknik terimlerle ifade etmesini beklemek davanın reddi sonucuna yol açabilecektir. Bu şekilde bir kabul, yargılama hukukunun amacına, hak arama özgürlüğüne ve usûl ekonomisine aykırı olacaktır⁷²

Buna karşılık bugün doktrin⁷³ ve Yargıtay uygulaması bakımından hâkim görüş, dava sebebi olarak talep neticesini haklı kılmaya yönelik dava dilekçesinde ileri sürülecek vakıaları dava sebebi olarak kabul etmektedir. Dava sebebini ne olduğu sorunu, dava dilekçesi ile sıkı bir ilişki içerisindedir⁷⁴. Dava dilekçesinin içeriğini düzenleyen HMK madde 119 hükmü, hem davacının iddiasının dayanağı olan vakıaların hem de dayanılan hukuki

⁶⁸ **Kuru**-Dava Sebebi, s.216; **Postacioğlu**, s.507; **Özekes**-Hukukî Sebep, s.754; **Ermenek**, s.148; **İyilikli Ahmet Cahit**, Hukuk Yargılamasında Dava Sebebi Üzerine Bir İnceleme, İÜHFD, C.3, 2012, S.2, s.83.

⁶⁹ **Yılmaz**-Islah, s.150.

⁷⁰ **Postacioğlu**, s.503; **Alangoya**, s.104; **Özekes**, s.752, dn.6

⁷¹ **Postacioğlu**, s.527.

⁷² **Yılmaz**-Islah, s.156.

⁷³ **Üstündağ**, s.39-40; **Kuru**-Dava Sebebi, s.224; **Alangoya**, s.106; **Yılmaz**-Islah, s.156; **Tanrıver**-Derdestlik, s.93; **Ermenek**, s.150; **Özekes**, s.753.

⁷⁴ **Yılmaz**-Islah, s.149.

sebeplerin davacı tarafından yazılmasını aramaktadır⁷⁵. Sadece bu maddeyi dikkate alarak bir değerlendirme yapılacak olunursa; kanunun davada dayanılan hukuksal ilişkinin teknik olarak ifade edilmesini dayanılan kanun maddelerinin de ayrıntılarıyla istediği şekilde ferdileştirme teorisini çağrıştıran bir anlam çıkabilir. Bu sebeple HMK madde 119'u, aynı Kanunun 25 ve 33. maddeleriyle bir bütün olarak beraber değerlendirmek gerekir⁷⁶. HMK madde 33 (HUMK m.76), hâkimin Türk hukukunu resen uygulayacağını düzenlemiştir. Buna göre hâkim, tarafların ileri sürdükleri hukuki sebeplerle bağlı olmaksızın ileri sürülen vakialara uygun düşen hukukî sebebi kendiliğinden somut olaya uygulamakla görevlidir. Madde 33'te yer alan bu düzenleme, dava sebebinin hukukî ilişkiyi ölçüt almasını engelleyici niteliktedir⁷⁷.

Diğer yandan Kanunda öngörülen istisnalar dışında, yargılamayı yapan hâkim, iki taraftan birinin söylemediği şeyi veya vakıaları⁷⁸ kendiliğinden dikkate alamaz (HMK m. 25, HUMK m. 75). Bu hüküm madde 119 ve madde 33 ile birlikte değerlendirildiğinde, dava sebebinin talep sonucunu haklı kılacak nitelikte olan vakialardan oluştuğu söylenebilir. Zira davacının iddia ettiği vakıalar davanın sınırını çizmekte ve hâkim sadece o vakıalara münhasıran inceleme yapabilmektedir⁷⁹.

2) Dava Sebebine Göre Ortak Yetkili Mahkemenin Belirlenmesi

Ortak yetkili mahkemenin varlığından söz edilebilmesi için mahkemenin davalıların tamamı için yetkili mahkeme olması ön şarttır. Fakat sadece bu husus, ortak yetki kuralının uygulanabilirliği için yeterli değildir. Aynı zamanda davalıların tamamı hakkında ortak yetkiyi taşıyacak mahkeme, dava sebebine göre düzenlenmiş yetki kuralı ile yetkilendirilmiş olmalıdır. Örneğin, birden

⁷⁵ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Soylu** Muhammed Furkan, *Medenî Usûl Hukukunda Dava Dilekçesinin İçeriği ve Eksikliklerin Giderilmesi*, Konya 2017, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.74-84.

⁷⁶ **Kuru**-Dava Sebebi, s.219; **Yılmaz**-Islah, s.151.

⁷⁷ **Yılmaz**-Islah, s.154.

⁷⁸ HUMK m.75'te geçen "*iddia sebepleri*" ile vakıaların kastedildiğine ilişkin bkz. **Kuru**-Dava Sebebi, s.222.

⁷⁹ **Kuru**-Dava Sebebi, s.224.

fazla kişiye davalılardan birinin yerleşim yerinde açılan davada, mahkeme diğer davalılar için de yetkili mahkeme olabilir. Şu halde davalıların tamamının yerleşim yerinin aynı olduğu hallerde, ortak yetkili mahkemenin davalılar için oluştuğunu peşinen söylemek doğru olmayacaktır. Bu sebeple, dava sebebine göre yetkili mahkemeyi tespit edebilmek için yetki kuralının dava sebebine göre oluşturulmasından ne anlaşılması gerektiği belirlenmelidir.

Dava sebebine göre oluşturulmuş yetki kuralının belirlenmesinde, ferdileştirme teorisi kabul edilirse; yetki kuralındaki irtibat unsurunu, uyumsuzluk konusu hukukî ilişki oluşturacaktır. Başka bir ifadeyle, yetki kuralı, taraflar arasındaki hukukî ilişkiye veya bu ilişkiyi oluşturan unsurlardan bir veya birkaçına (örneğin dava konusuna) işaret edecek şekilde düzenlenmiş olmalıdır. Bu durumda, örneğin, borçlar hukukuna uygun olarak düzenlenmiş herhangi bir sözleşme sebebiyle ortaya çıkacak uyumsuzlukta, birden fazla davalıya sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde dava açılabilir (HMK m. 10). Zira taraflar arasındaki borç ilişkisi, ferdileştirme teorisi anlamında dava sebebini oluşturacaktır. HMK madde 10'daki, "*sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesi*", taraflar arasındaki hukuki ilişkiyi irtibat unsuru kabul eden bir yetki kuralı olması sebebiyle, sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesi, davalıların tamamı bakımından ortak yetkili mahkeme olur.

Dava sebebine göre düzenlenen yetki kuralındaki dava sebebi kavramı bakımından, vakialara dayandırma teorisi esas alınır, davalıların tümü bakımında uygulanacak yetki kuralı, davanın açılmasına sebep olan maddi vakia veya vakiaları irtibat unsuru olarak ölçüt almalıdır. Başka bir ifadeyle, kanun hükmünün yetkili kıldığı mahkeme, taraflar arasındaki uyumsuzluğa ait vakianın gerçekleştiği yeri işaret etmelidir. Örneğin, HMK m. 16'da haksız fiilden doğan davalarda yetkiyi düzenleyen kuralda geçen "*haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer*" mahkemesi bu anlamda dava sebebine göre belirlenmiş yetki kuralıdır. Zira haksız fiilin işlenmesi ve haksız fiil sonucunda zararın meydana gelmesi bir vakia'dır. HMK m.16, haksız fiil sebebiyle açılacak davalarda yetkili mahkemeyi vakiaların gerçekleştiği yeri işaret ederek, yetki kuralını dava sebebine göre düzenlemiş olmaktadır.

Doktrinde *Yılmaz*, ortak yetki kuralının uygulanabilmesi için, kanun maddesinde ifade edilen dava sebebi ifadesinden, vakiaların anlaşılması

gerektiğini ifade etmiştir. Bazı davalılar bakımından haksız fiile, bazı davalılar bakımından sözleşmeye aykırılığa dayanılmışsa burada bütün davalılar bakımından haksız fiil vakiası söz konusu olmadığından, ortak bir yetkiden söz edilemez⁸⁰. Ancak bizim de katıldığımız görüşe göre, aynı haksız fiilden kaynaklanan fakat farklı hukukî sebeplere dayanarak birden fazla kişinin hukukî sorumluluğuna ilişkin açılacak bir davada, ortak yetki kuralının varlığı kabul edilmelidir. Örneğin, bir trafik kazası sebebiyle araç işletenin kusursuz sorumluluğu ile şoförün kusur sorumluluğundan kaynaklanan davada ortak yetkili mahkeme, haksız fiilin işlendiği yer mahkemesidir⁸¹. Yani, ortak yetkili mahkemenin varlığı için davalıların tümünün davaya sebep olan vakiya dâhil olmaları zorunlu değildir. Önemli olan davalılar bakımından uygulanacak olan yetki kurallarındaki irtibat unsurunun aynı dava sebebinin ölçüt alınarak düzenlenmiş olmasıdır.

Yargıtay kararlarında da, ortak yetki kuralının, çok yüksek oranda, trafik kazalarından kaynaklanan maddî ve manevî tazminat davalarında uygulama alanı bulduğu görülmektedir⁸². Ancak Yargıtay 22. Hukuk Dairesi konu

⁸⁰ Yılmaz-Şerh, s.112.

⁸¹ Akkan, s.275.

⁸² 11.HD. 04.02.2013, E. 2013/624 K. 2013/1833, "... Dava, haksız fiile dayalı tazminat davasıdır. ... Mahkemenin gerekçesinde belirttiği aynı kanunun 7/1. maddesinde ise davalıların tamamı hakkında ortak yetkiyi taşıyan mahkemenin bulunması halinde davaya o yer mahkemesinde bakılacağı belirtilmiş ise de bu mahkemenin kesin yetkili olduğu yazılmamıştır..." (Kazancı.com); 17.HD. 28.05.2013, E. 2013/6924 K. 2013/7892, "... Mahkemece, 6100 Sayılı HMK'nın 7/1 maddesi gereğince davalının birden fazla olması halinde ortak yetkili mahkemenin kesin yetkili olduğu, kaza yerinin ortak yetkili yer olduğu, kaza yerinin Denizli'nin Beyağaç İlçesi olduğu, Beyağaç İlçesinin de adli yönden Kale İlçesine bağlı bulunduğu gerekçesiyle mahkemenin yetkisizliğine, kararın kesinleşmesinden sonra iki haftalık süre içerisinde talep edilmesi halinde dosyanın Kale Asliye Hukuk Mahkemesi'ne gönderilmesine karar verilmiş; hüküm, davacı vekili ve davalı vekili tarafından temyiz edilmiştir. ... 6100 Sayılı HMK.'nin genel yetkiyi düzenleyen 6. maddesinin 1.fıkrasına göre; Genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir. 7. maddesinde de, davalı birden fazla ise dava, bunlardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir. Ancak, dava sebebine göre kanunda, davalıların tamamı hakkında ortak yetkiyi taşıyan bir mahkeme belirtilmişse, davaya o yer mahkemesinde bakılır..." (Kazancı.com); 11.HD. 11.07.2012, E. 2012/8559 K. 2012/12239, "...Dava, mahkemenin vasıflandırması uyarınca haksız fiilden

hakkında ilginç bir karar vermiştir⁸³. Karara konu olan olayda, bir işçi birden fazla işverene, iş sözleşmesinin haksız feshedildiği gerekçesi ile işe iade davası açmıştır. İşçi, davasını, 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu m.5'e göre davalılardan birinin yerleşim yeri olan Ankara'da açmıştır. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi kararında, HMK madde 7 / 1 gereği, davalı tarafta birden fazla kişi bulunması durumunda kanunda belirtilen, davalılardan tamamı hakkında ortak yetkiyi taşıyan mahkemenin davaya bakmakla yetkili olduğunu; bu durumda 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu madde 5 uyarınca, davacının fiilen en son çalıştığı Adıyaman mahkemelerinin davalılar için ortak yetkiyi taşıyan mahkeme olması sebebiyle, mahkemenin yetkisizlik kararı vermesi gerektiğine hükmetmiştir.

Yargıtay, kararını ortak yetki kuralı ile gerekçelendirmiştir. Ancak, davalıların tamamı hakkında ortak yetkiyi taşıyacak yetki kuralının dava sebebine göre belirlenmiş bir yetki kuralı olması gerektiğini gerekçesinde yer vermemiştir. Yargıtay'ın bu tutumu iki şekilde yorumlanabilir.

İlk ihtimal, kararda ifade edildiği gibi, davalıların tamamı hakkında ortak yetkili mahkemenin oluşabilmesi için, uygulanacak yetki kuralının, davalıların tamamı için yetkili olmasının yeterli kabul edildiğidir. Bu şekilde bir yorumun kabulü, Yargıtay'ın kanun maddesini olaya eksik uygulamış olduğu anlamına

---

kaynaklanan ölüm nedeniyle ölenin yakınları (ana-babası) tarafından açılan maddi-manevi tazminat istemine ilişkindir. Mahkemece, yazılı gerekçe ile yetkisizlik kararı verilmiş ise de, zararlı sonuca yol açan ölüm olayının Antalya'da vukubulması nedeniyle, gerek davanın açıldığı tarihteki 1086 sayılı Yasa'nın21. maddesi (bkz. Kuru, B., HMU, 4.bası, c.1, sh.319) ve gerekse de kararın verildiği tarihte yürürlükte bulunan 6100 sayılı Yasa'nın 16. maddesinin açık hükmü uyarınca, zararlı sonucu doğuran ölüm olayının meydana geldiği yer mahkemesinin, eş deyişle Antalya mahkemesin tüm davalılar bakımından ortak yetkili mahkeme olduğunun kabulü gerekmele, mahkemece yanılığlı değerlendirmeye ve yasaya aykırı gerekçeye dayanılarak yetkisizlik kararı verilmiş olması doğru olmamış, davacılar vekilinin bu yöne ilişkin temyiz itirazının kabulü ile yerel mahkeme kararının bozulmasına karar vermek gerekmiştir..." (Kazancı.com); 11.HD. K.T. 13.10.2003 E. 2003/2970 K. 2003/9235 (Kazancı.com); 20.HD. K.T. 14.10.2015, E. 2015/8959 K. 2015/9147 (emsal.yargitay.gov.tr.).

⁸³ 22.HD. K.T. 16.11.2015, E. 2015/29785 K. 2015/31001 (Kazancı.com).

gelecektir. Zira kararda, madde 7’de zikredilen “*dava sebebi*” kavramına hiç yer verilmemiştir.

İkinci ihtimal, 22. Hukuk Dairesi’nin ortak yetki kuralındaki dava sebebini açıklamak hususunda ferdileştirme teorisini esas aldığı varsaymaktır. Zira kararda, ortak yetkili mahkeme olarak, 5521 sayılı Kanun madde 5’te yer alan işçinin işini yaptığı işyeri mahkemesi kabul edilmiştir. Söz konusu hüküm, işçinin iş sözleşmesinden doğan edimini ifa ettiği yeri, irtibat unsuru olarak kabul eden bir yetki kuralıdır. İşçi ile işveren arasında hangi vakıadan doğarsa doğsun, işyerinin bulunduğu yer mahkemesinin, dava sebebine göre davalıların tamamı için ortak yetkili mahkeme olduğunun kabulü ise, dava sebebi olarak ferdileştirme teorisini kabul etmek anlamına gelir.

Kanaatimizce, dava sebebine göre oluşturulmuş yetki kuralının nasıl belirleneceğini tespit edebilmek, yetki kurallarının, kuralı inşa eden “*yerin*” hukuki nitelendirmesine göre yapılacak bir tespit ile mümkün olacaktır. HMK’da yer alan yetki kurallarının bir kısmı, davalının; “*yerleşim yeri*”, “*geçici olarak bulunulan yer*”, “*mutad meskeninin bulunduğu yer*”, “*son yerleşim yeri*”, “*şubenin bulunduğu yer*” olarak belirlenmiştir. Söz konusu ibarelerin yer aldığı yetki kuralları, davalının hayat faaliyetlerini, kişisel ve mesleki ilişkilerini yürüttüğü yere göre oluşturulmuştur.

Bir kısım yetki kurallarında ise; “*uyuşmazlık konusu malvarlığının bulunduğu yer*”, “*sözleşmenin ifa edileceği yer*”, “*taşınmazın bulunduğu yer*”, “*malın bulunduğu yer*”, “*rizikonun gerçekleştiği yer*”, “*haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut meydana gelme ihtimalinin bulunduğu yer*” mahkemelerinin yetkili olacağı belirlenmiştir. Bu yetki kurallarından, uyuşmazlık konusu malvarlığının bulunduğu yer, taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi, dava konusu malvarlığının bulunduğu yer, irtibat unsuru ölçüt alınarak oluşturulmuştur.

HMK madde 10’daki, sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesi, taraflar arasındaki borç ilişkisi sebebiyle meydana gelecek herhangi bir uyuşmazlık için yetkili olacaktır. Örneğin, sözleşme bedelinin ifa edilmemesi ile sözleşme konusu malın teslim edilmemesi farklı vakıalar olmasına rağmen her iki uyuşmazlık için de sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde dava

açılacaktır. Bu nedenle “sözleşmenin ifa edileceği yer” ibaresi, uyuşmazlığa ait vakıadan ziyade, taraflar arasındaki uyuşmazlığın kaynaklandığı hukukî ilişki esas alınarak oluşturulmuş yetki kuralıdır.

HMK madde 16’daki “haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer” ile madde 15 / 1’deki “rizikonun gerçekleştiği yer” ibareleri ise doğrudan davaya sebebiyet veren vakianın gerçekleştiği yeri irtibat unsuru olarak belirleyen yetki kuralları olduğu için, HMK madde 7 / I anlamında ortak yetkili mahkemenin gerçekleştirebileceği yetki kurallarıdır. Haksız fiilin işlenmesi ve zararın meydana gelmesi (yahut gelme ihtimalinin bulunması), hukuka aykırı bir davranışın (fiil) sonucudur. Riziko, “zarar verme özelliği olan olayların gerçekleşme olasılığı” olarak tanımlanmıştır⁸⁴. Haksız fiile neden olan hukuka aykırı bir davranışın ve rizikonun gerçekleşmesi ise vakıadır. Bu sebeple HMK’da dava sebebine göre düzenlenmiş yetki kuralları, kanaatimizce, madde 15 ve 16’da düzenlenen yetki kurallarıdır.

III. ORTAK YETKİLİ MAHKEMENİN HUKUKÎ NİTELİĞİ

Ortak yetki kuralının hukukî niteliğinin belirlenmesinden kasıt, bu kuralın kesin yetki kuralı mı yoksa kesin olmayan yetki kuralı mı olduğunu tespit etmektir. Yapılacak olan nitelendirmeye bağlı olarak, mahkemenin yetkili olup olmadığını kendiliğinden incelemesi ve tarafların yetki itirazında bulunma süresi değişiklik gösterebilecektir. Ortak yetki kuralının hukukî niteliğinin belirlenmesi hususunda, doktrindeki görüşler ve Yargıtay kararları birbirinden farklılık göstermektedir.

Doktrinde, davalıların tamamı bakımından uygulanabilecek olan ortak yetki kuralının hukukî niteliği hakkında fikir birliği yoktur.

Bir görüşe göre, ortak yetki kuralı kesin yetki kuralıdır. Dava sebebine göre belirlenen ortak yetki kuralı kesin yetki kuralıdır ve birden fazla davalıya karşı bunlardan birisinin yerleşim yerinde dava açılmaz⁸⁵. Ayrıca, 7.

⁸⁴ **Kender** Rayegân, Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, 11. Baskı, İstanbul 2011, s.279-280; **Çeker** Mustafa, Sigorta Hukuku, 9. Baskı, Adana 2014, s.67; **Bozkurt** Tamer, Ticaret Hukuku, C.IV, Sigorta Hukuku, 7. Baskı, İstanbul 2013, s.28.

⁸⁵ **Akkan**, s.275; **Postacıoğlu / Altay**, s.115; **Yılmaz-** Şerh, s.112; **Özbay**, s.42, dn.10; Doktrinde *Tanrıver* tarafından, ortak yetki kuralının kesin yetki kuralı olduğu açık bir

maddenin gerekçesinde de açık bir şekilde ortak yetki kuralının kesin yetki kuralı olduğu ifade edilmiştir. Buna göre “1086 sayılı Kanunun 9. maddesinin ikinci fıkrası hükmü ayrı bir madde halinde düzenlenmiş; birden fazla davalı varsa, davanın bunlardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde açılabileceği esası burada da kabul edilmiştir. Ancak, birden fazla davalı hakkında dava açılmak istendiğinde, dava sebebine göre davalıların tümü hakkında, kanunda ortak yetkili bir mahkeme belirtilmişse, davanın, davalılardan birinin yerleşim yerinde değil, ortak yetkili mahkemede açılması gerekmektedir. Ayrıca, “...davaya, ancak o yer mahkemesinde bakılır” denilerek, ortak yetkili mahkemenin yetkisi, kesin yetki hâline getirilmiştir”⁸⁶.

Bir diğer görüşe göre ise, ortak yetki kuralının kesin yetki kuralı değildir. Bir başka ifadeyle, ortak yetki kuralı gereğince birden fazla davalı bakımından yetkili olacak ortak yetkili mahkeme kesin yetkili mahkeme olmamalıdır⁸⁷. Zira, kanunda bir dava için tek bir yetkili mahkeme gösterilmiş olması (örneğin, sebepsiz zenginleşmeden doğan davalar sadece davalının yerleşim yerinde açılabilir) o mahkemeyi kesin yetkili mahkeme haline getirmez. Bunun bir sonucu olarak ortak yetki kuralının uygulandığı hâllerde davanın tarafları yetki sözleşmesi yapabilirler ve yetki itirazı ilk itirazdır⁸⁸.

Yargıtay kararlarında ise, 7. maddenin lafzında “kesin yetki” ibaresine yer verilmemesinden yola çıkılarak, bu kuralın kesin yetki kuralı olarak kabul edilmemesi gerektiği ifade edilmektedir. Yargıtay’a göre, maddenin gerekçesinde ortak yetkili mahkemenin, kesin yetkili mahkeme olduğunun yazılı olması bir anlam ifade etmeyecektir. Zira, HMK’da yer alan diğer kesin yetki kurallarının tamamında mahkemenin kesin yetkili olacağı, madde metninden açıkça anlaşılmaktadır. Ortak yetki kuralının yer aldığı madde 7’de ise mahkemenin kesin yetkili mahkeme olacağı açık bir şekilde

---

şekilde ifade edilmemekle birlikte, davaya sadece ortak yetkili mahkemede bakılacağı; davalılardan herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesinde davanın açılmayacağı belirtilmiştir (Tanriver-Usûl, s. 227).

⁸⁶ HMK Hükümet Gerekçesi madde 12.

⁸⁷ Umar, 35; Karslı, s.217; Budak / Karaaslan, s.43.

⁸⁸ Varol / Karaaslan, s.43.

belirtilmemiştir. Bu nedenle ortak yetki kuralı, kesin yetki kuralı olarak nitelendirilemez⁸⁹.

Ortak yetki kuralının hukuki niteliği, kanaatimizce de kesin yetki kuralıdır. Yargıtay'ın ifade ettiği gibi HMK'daki diğer yetki kurallarının aksine, ortak yetki kuralının açık bir şekilde kesin yetkili mahkeme olduğu belirtilmemiştir. Ancak yine, yukarıda ifade ettiğimiz gibi, bir yetki kuralının kesin yetki kuralı olması için madde metninde, mahkemenin kesin yetkili olacağını açık şekilde yazılması zorunlu değildir. Kanun maddesinin yazılış biçiminden, kuralda belirtilen mahkeme dışında başka bir mahkemede dava açılmayacağı anlaşılıyorsa kesin yetki kuralının varlığından bahsedilecektir. Bu itibarla 7. maddedeki "*davaya o yer mahkemesinde bakılır*" ibaresi mutlak bir anlam taşır ve kesin yetki kuralıdır.

Yine, doktrinde ileri sürülen; kanunda bir dava için tek bir yetkili mahkeme gösterilmiş olması o mahkemeyi kesin yetkili mahkeme hâline getirmez şeklindeki görüşe⁹⁰ katılmamaktayız. Zira ortak yetki kuralı, irtibat unsuru tayin edilerek oluşturulmuş ve bir mahkemeyi işaret eden bağımsız bir yetki kuralı değildir. Bir davada geçerli olan yetki kurallarının oluşturduğu kümeden sadece bir tanesinin uygulanması amacına matuftur. Başka bir ifadeyle, ortak yetki kuralı, davalıların her biri hakkında bağımsız olarak uygulanabilecek birden fazla yetki kuralının içinden, sadece, irtibat unsuru dava sebebine göre oluşturulmuş olanının yetkili mahkemeyi tespit etmede kullanılmasına hizmet eden bir düzenlemedir.

Aynı sonuca, esas olarak hükmün amacından da varılabilir. Ortak yetki kuralının, kesin yetki kuralı olmadığı kabul edilirse söz konusu hükmün herhangi bir anlamı olmaz. Zira yukarıda ifade ettiğimiz gibi, ortak yetki kuralı, davanın açılacağı yeni bir mahkeme tesis eden kural değildir. Tam aksine, davacının başvurabileceği yetki kuralları arasından sadece dava sebebine göre

⁸⁹ 11.HD K.T. 4.2.2013, E. 2013/624 K. 2013/1833 ([Kazancı.com](http://www.kazanci.com)); 17.HD K.T. 28.05.2013, E. 2013/6924 K. 2013/7892 ([Kazancı.com](http://www.kazanci.com)); 11. HD K.T. 13.10.2003, E. 2003/2970 K. 2003/9235 ([Kazancı.com](http://www.kazanci.com)). Yargıtay, ortak yetkili mahkemenin kesin yetkili mahkeme olacağına nadiren de olsa kararlarında yer vermektedir. Yargıtay'ın söz konusu içtihadı için bkz, 22.HD K.T. 16.11.2015, E. 2015/29785 K. 2015/31001 ([Kazancı.com](http://www.kazanci.com)).

⁹⁰ Budak / Karaaslan, s.43.

belirlenmiş yetki kuralını ön plana çıkaran ve davacının, davayı bu mahkemede açmasını amaçlayan bir kural görünümündedir. Başka bir ifadeyle, davacının somut olayda alternatif olarak başvurabileceği yetki kurallarının tümünü bertaraf ederek, davanın açılacağı mahkemeyi tek bir mahkemeye sınırlar.

Ortak yetki kuralının, kesin yetki kuralı olması gerektiğini kabul etmekle birlikte, olması gereken hukuk açısından bu kabulün bazı sakıncalara da neden olabileceğini ifade etmek isteriz. Örneğin, haksız fiilden doğan davalarda yetkiyi düzenleyen madde 16 hükmü, esasen kesin olmayan yetki kuralıdır. Haksız fiili bir kişinin işlemesi halinde haksız fiile maruz kalan kişi, davasını, isterse haksız fiilin gerçekleştiği, isterse zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer veya kendi yerleşim yeri mahkemesinde açabilecektir. Ancak birden fazla kişinin aynı haksız fiili işlemesi halinde, ortak yetki kuralının niteliği gereği, davacı, davasını sadece haksız fiilin işlendiği yer mahkemesinde açabilecektir. Bu ise, çoğu zaman hem davacı hem de davalılar bakımından zahmetli ve masraflı bir sürece yol açabilir⁹¹. Dolayısıyla bu durum usul ekonomisine aykırılık oluşturacaktır.

Yine, sadece haksız fiili oluşturan davranışı birden fazla kişinin işlemiş olması durumunda, davacı açısından, dava açarken yetki kurallarını sınırlamak kanaatimizce etkin hukukî korumanın sağlanmasına hizmet edecek bir niteliğe haiz değildir. Zira kanun koyucu, zarar görenin mağduriyetinin bir an önce giderilebilmesini temin etmek gayesiyle, yetki problemi ile karşı karşıya kalmasının önüne geçmek için, haksız fiilden doğan davalarda, birden fazla yer mahkemesini yetkili kılmıştır⁹². Haksız fiili birden fazla kişinin işlemesi halinde, davacının başvurabileceği yetkili mahkemeleri tek bir yetki kuralı ile sınırlamak da yerinde bir uygulama olmayacaktır. Yargı kararları incelendiğinde, ortak yetki kuralının genellikle trafik kazalarından doğan tazminat davalarında uygulandığı da görülmektedir⁹³. Bu da özellikle şehirlerarası ulaşım sırasında meydana gelen kazalarda davacının kendisine tamamen yabancı bir mahkemede dava açmasına sebep olabilmektedir. Günümüz ticaret

⁹¹ Umar, s.35.

⁹² Tanrıver-Usûl, s.235.

⁹³ Budak / Karaaslan, s.43.

anlayışında yolcu ve eşya taşımanın önemi ve kapsamı düşünülecek olursa, belki de çoğu zaman davanın her iki tarafına yabancı bir mahkemenin kesin yetkili mahkeme olması dolayısıyla davanın başka bir yerde açılmamasına yol açabilir.

IV. SONUÇ

Ortak yetki kuralı HUMK'ta olduğu HMK'nın da 7. maddesinde düzenlenmiştir. Kural olarak, birden fazla davalıya karşı açılacak davalarda, davalılardan birinin yerleşim yeri yetkili mahkemedir. Ancak, açılacak davanın sebebine göre davalıların tamamı hakkında ortak yetkili mahkeme belirlenmişse, davaya ancak bu ortak yetkili mahkemede bakılır.

Ortak yetki kuralı uygulanırken, dava sebebine göre oluşturulmuş yetki kuralının nasıl belirleneceğini tespit edebilmek, yetki kurallarının, kuralı inşa eden "*irtibat unsurunun*" hukuki nitelendirmesine göre yapılacak bir tespit ile mümkün olabilir. Kanaatimizce HMK madde 16'daki "*haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer*" ile madde 15 / 1'deki "*rizikonun gerçekleştiği yer*" ibareleri, doğrudan davaya sebebiyet veren vakianın gerçekleştiği yeri irtibat unsuru olarak belirleyen yetki kuralları olduğu için, HMK madde 7 / 1 anlamında ortak yetkili mahkemenin gerçekleşebileceği yetki kurallarıdır.

HMK'daki diğer yetki kurallarının aksine, ortak yetki kuralının açık bir şekilde kesin yetkili mahkeme olduğu belirtilmemiştir. Ancak bir yetki kuralının kesin yetki kuralı olması için madde metninde, mahkemenin kesin yetkili olacağını açık şekilde yazılması zorunlu değildir. Kanun maddesinin yazılış biçiminden, kuralda belirtilen mahkeme dışında başka bir mahkemede dava açılmayacağı anlaşılıyorsa yine kesin yetki kuralının varlığından bahsedilecektir. Bu itibarla 7. maddedeki "*davaya o yer mahkemesinde bakılır*" ibaresi, mutlak bir anlam taşımaması sebebiyle ortak yetki kuralı, kesin yetki kuralıdır.

KAYNAKLAR

- Akcan** Recep / **Albayrak** Hakan, Tebligat Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2016.
- Akıncı** Şahin, Borçlar Hukuku Bilgisi, Genel Hükümler, 9. Baskı, Konya 2016.
- Akipek** Jale G. / **Akıntürk** Turgut / **Ateş Derya**, Türk Medenî Hukuku, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, 12. Baskı, İstanbul 2015.
- Akkan** Mine, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2017.
- Alangoya** Yavuz / **Yıldırım** M. Kâmil / **Deren-Yıldırım** Nevhis, Medenî Usul Hukuku Esasları, 7. Baskı, İstanbul 2009.
- Alangoya** Yavuz, Medeni Usul Hukukunda Vakıaların ve Delillerin toplanmasına ilişkin İlkeler, İstanbul 1979.
- Ansay** Sabri Şakir, Hukuk Yargılama Usulleri, 7. Baskı, Ankara 1960.
- Antalya** O. Gökhan, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C.I, 2. Baskı, İstanbul 2013.
- Arslan** Ramazan/**Yılmaz** Ejder/**Taşpınar/Ayvaz** Sema, Medenî Usul Hukuku, Ankara 2016.
- Atalı** Murat, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2017.
- Ayan** Mehmet, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 11. Baskı, Ankara 2016 (Ayan-Borçlar).
- Ayan** Mehmet, Eşya Hukuku, C.II, 7.Baskı, Konya 2014 (Ayan-Eşya).
- Aybay** Aydın / **Hatemi** Hüseyin, Eşya Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2014.
- Bozkurt** Tamer, Ticaret Hukuku, C.IV, Sigorta Hukuku, 7. Baskı, İstanbul 2013.
- Budak** Ali Cem / **Karaaslan** Varol, Medenî Usul Hukuku, Ankara 2017.
- Budak** Ali Cem, Prof. Dr. Baki Kuru'nun Nizasız Kaza İsimli Eserinden Beri Çekişmesiz Yargı Alanında Meydana Gelen Değişiklikler, Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara 2004, s.273-306.
- Budak** Ali Cem/**Kuru** Baki, Tespit Davaları, 2. Baskı, İstanbul 2010.
- Çeker** Mustafa, Sigorta Hukuku, 9. Baskı, Adana 2014.
- Dural** Mustafa / **Öğüz** Tufan, Kişiler Hukuku, 8. Baskı, İstanbul 2006.
- Ercan** Meltem, Medeni Usul Hukukunda Maddi Hukuka İlişkin Savunma Vasıtaları, Konya 2011, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

- Erdoğan** Kemal, Rödövens Sözleşmesi, Ankara 2017.
- Eren** Fikret, Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), 12. Baskı, İstanbul 2010 (Eren-Borçlar).
- Eren** Fikret, Mülkiyet Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2014 (Eren-Mülkiyet).
- Erman** Hasan, Eşya Hukuku Dersleri, 5. Baskı, İstanbul 2014.
- Ermenek** İbrahim, Medenî Usul Hukukunda Davaların Birleştirilmesi ve Ayrılması, Ankara 2014.
- Ertaş** Şeref, Eşya Hukuku, 12. Baskı, İzmir 2015.
- Esener** Turhan / **Güven** Kudret, Eşya Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2015.
- Hanağası** Emel, Davada Menfaat, Ankara 2009.
- Hatemi** Hüseyin / **Gökyayla** Emre, Borçlar Hukuku, Genel Bölüm, 2. Baskı, İstanbul 2012.
- Hatemi** Hüseyin / **Kalkan Oğuztürk** Burcu, Kişiler Hukuku, İstanbul 2014.
- İnan** Ali Naim / **Yücel** Özge, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara 2014.
- İyilikli** Ahmet Cahit, Hukuk Yargılamasında Dava Sebebi üzerine Bir İnceleme, İÜHFD, C.3, 2012/2, s.83-156.
- Karslı** Abdürrahim, Medeni Muhakeme Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2014.
- Kender** Rayegân, Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, 11. Baskı, İstanbul 2011.
- Kılıçoğlu** Ahmet Mithat, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 18. Baskı, Ankara 2014.
- Kuru** Baki, Hukuk Usulünde Dava Sebebi, Makaleler, İstanbul 2006, s.215-246 (Kuru-Dava Sebebi).
- Kuru** Baki, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usûl Hukuku, İstanbul 2016 (Kuru-Usûl).
- Kuru** Baki, Nizasız Kaza, Ankara 1961 (Kuru-Nizasız).
- Muşul** Timuçin, Medenî Usul Hukukunda Terdit İlişkileri, 2. Baskı, Ankara 2009.
- Oğuzman** M. Kemal / **Seliçi** Özer / **Oktay – Özdemir** Saibe, Eşya Hukuku, 18. Baskı, İstanbul 2015 (Oğuzman / Seliçi / Oktay – Özdemir-Eşya).

- Oğuzman** M. Kemal / **Seliçi** Özer / **Oktay – Özdemir** Saibe, Kişiler Hukuku, Gerçek ve Tüzel Kişiler, 15. Baskı, İstanbul 2015 (Oğuzman / Seliçi / Oktay – Özdemir-Kişiler).
- Özbay** İbrahim, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Neler Getirdi?, 2. Baskı, Ankara 2013.
- Özekes** Muhammet, Dava Dilekçesinde Hukukî Sebep Bildirmek Zorunludur, Halûk Konuralp Anısına Armağan, C.I, Ankara 2009, s.745-781.
- Özkaya-Ferendeci** Hamide Özden, Kesin Hükmün Objektif Sınırları, İstanbul 2009.
- Pekcanitez** Hakan / **Taş Korkmaz** Hülya, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2017.
- Pekcanitez** Hakan, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, C.I, 15. Baskı, İstanbul 2017.
- Postacıoğlu** İlhan / **Altay** Sümer, Medenî Usûl Hukuku Dersleri, 7. Baskı, İstanbul 2015.
- Postacıoğlu** İlhan E., Davanın ve Kaziyeyi Muhakemenin Unsuru Olarak Hukukî Sebep-Hukuki Sebep, Dr. A. Recaî Seçkin'e Armağan, Ankara 1974, s.497-527.
- Reisoğlu** Safa, Türk Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 25. Baskı, İstanbul 2014.
- Serozan** Rona, Medeni Hukuk, Genel Bölüm / Kişiler Hukuku, 6. Baskı, İstanbul 2015.
- Soylu** Muhammed Furkan, Medenî Usûl Hukukunda Dava Dilekçesinin İçeriği ve Eksikliklerin Giderilmesi, Konya 2017, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Tanriver** Süha, Medenî Usûl Hukuku, C.I, Ankara 2016 (Tanriver-Usûl).
- Tanriver** Süha, Medenî Usul Hukukunda Derdestlik İtirazı, 2. Baskı, Ankara 2007 (Tanriver-Derdestlik).
- Tekinay** Selâhattin Sulhi, Medenî Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku, 6. Baskı, İstanbul 1992.
- Ulukapı** Ömer, Medeni Usul Hukukunda Dava Arkadaşlığı-Dava Arkadaşlığı, Konya 1991.

Umar Bilge, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2011.

Üstündağ Saim, İddia ve Müdafaanın Değiştirilmesi Yasağı, İstanbul 1963.

Yılmaz Ejder, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2013
(Yılmaz-Şerh).

Yılmaz Ejder, Medenî Yargılama Hukukunda Islah, 4. Baskı, Ankara 2013
(Yılmaz-Islah).

Yılmaz Mehmet, Mahkemelerin Kamu Düzenine İlişkin Yetkisi, Ankara 2007.

www.emsal.yargitay.gov.tr.

www.kazanci.com (Kazancı.com).

www.legalbank.net (Legalbank.net).